

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
იურიდიული ფაკულტეტი

სამართლის ჟურნალი

№2, 2019

უნივერსიტეტის
გამომცემლობა

მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულების გამიჯვნა წარმომადგენლის მეშვეობით დადებული ხელშეკრულებისაგან**

სტატიაში წარმოჩენილია განსხვავება მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებასა და წარმომადგენლის მეშვეობით დადებულ ხელშეკრულებას შორის. აღნიშნული ნაჩვენებია, მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულების ცნების ცალკეულ ელემენტს, მხარეთა ნების გამოვლენის მიზანს, მესამე პირის უფლებამოსილებებსა თუ სახელშეკრულებო ურთიერთობის მონაწილე სუბიექტების სამართლებრივი ურთიერთობის საფუძვლებს შორის ურთიერთმიმართების დადგენის გზით. ყოველივე ეს წარმოაჩენს მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულებისა და წარმომადგენლის მეშვეობით დადებული ხელშეკრულების არსს, ამასთანავე ცხადყოფს, რომ მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულად არ უნდა იქნეს მიჩნეული ყველა ის ხელშეკრულება, სადაც სამი პირი მონაწილეობს.

საკვანძო სიტყვები: მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულება, გარიგებითი წარმომადგენლობა, გამიჯვნა, წარმომადგენელი, წარმოდგენილი, მესამე პირი.

1. შესავალი

მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებასთან ერთად, არსებობს ზოგიერთი სამართლებრივი ინსტიტუტი, სადაც მესამე პირთა მონაწილეობა ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობის ფორმირების ან განხორციელების წინაპირობაა. როგორც ქართულ, ასევე უცხოურ იურიდიულ ლიტერატურაში აზრთა სხვადასხვაობაა იმასთან დაკავშირებით, მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულად უნდა იქნეს თუ არა მიჩნეული ყველა ის ხელშეკრულება, რომელშიც სამი პირი მონაწილეობს. რაც საჭიროს ხდის მათ გამიჯვნას.

კვლევის მიზანია მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულების გამიჯვნა წარმომადგენლის მეშვეობით დადებული ხელშეკრულებისაგან, როგორც ერთ-ერთი მსგავსი ინსტიტუტისაგან, რა გზითაც ნაჩვენებია იქნება ამ ხელშეკრულებების ცალკეული თავისებურებები. მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულების გამიჯვნა წარმომადგენლის მეშვეობით დადებული ხელშეკრულებისაგან ნათლად წარმოაჩენს ამ ორი ინსტიტუტის არსს და მხარეთა ნების გამოვლენის მიზნის დადგენის საფუძველზე, განსაზღვრავს მესამე პირის ნების გამოვლენის ფარგლებს. აღნიშნული კი მნიშვნელოვანია, სამართლებრივი ურთიერთობის სწორი კვალიფიკაციისა და შესაბამისად, ხელშეკრულებით გათვალისწინებული შედეგის სწორად დადგომის უზრუნველსაყოფად.

წარმომადგენლის მეშვეობით დადებული ხელშეკრულებისა და გარიგებისმიერი წარმომადგენლობის ურთიერთმიმართება. მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულება გამიჯნულია პირდაპირი წარმომადგენლობისაგან. ხელშეკრულებაში მონაწილე სუბიექტების უფლება-მოვალეობების ურთიერთმიმართებისა და მათი ნების გამოვლენის ფარგლების დადგენის გზით წარმოჩენილია განსხვავება ამ ორი ინსტიტუტს შორის.

წარმომადგენლის მეშვეობით დადებული ხელშეკრულებაში მონაწილე სუბიექტების ურთიერთმიმართებისა და მათი ნების გამოვლენის ფარგლების დადგენის გზით წარმოჩენილია განსხვავება ამ ორი ინსტიტუტს შორის.

* ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის იურიდიული ფაკულტეტის დოქტორანტი.

** მაღლობას ვუხდით მაქს-პლანკის საზღვარგარეთის ქვეყნებისა და საერთაშორისო კერძო სამართლის ინსტიტუტს (ჰამბურგი), სადაც შესაძლებლობა მქონდა მონიჭებული სტიპენდიის ფარგლებში, სხვა სამეცნიერო საკითხებთან ერთად, მემუშავა აღნიშნულ ნაშრომზე.

სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებასა და წარმომადგენლობას შორის არსებული ურთიერთმიმართების ისტორიული განვითარება. დოგმატური, ნორმატიული და სისტემური მეთოდების გამოყენების გზით განხორციელდა დოქტრინაში და საკანონმდებლო დონეზე არსებული მიდგომის გამოკვეთა მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულებისა და წარმომადგენლის მეშვეობით დადებული ხელშეკრულების განსხვავების მიზნით. შედარებითსამართლებრივი მეთოდის საფუძველზე უპირატესად წარმოჩენილი იქნა გერმანულ დოქტრინაში არსებული მიდგომა მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულებისა და გარიგებისმიერი წარმომადგენლობის მიმართ. შესაბამისად, ნაჩვენები იქნა ამ მიდგომების თავსებადობა ქართულ სამართალთან.

2. მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულებისა და წარმომადგენლის მეშვეობით დადებული ხელშეკრულების ურთიერთმიმართება

2.1. მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულებისა და წარმომადგენლობის ინსტიტუტის ისტორიული მიმოხილვა

გერმანულ იურიდიულ ლიტერატურაში არსებული ერთ-ერთი მოსაზრების თანახმად,¹ მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულება ყველაზე ახლოს იდგა წარმომადგენლის მეშვეობით დადებულ ხელშეკრულებასთან.² ამიტომ სამეცნიერო კვლევის მიზნებისათვის საჭიროა ამ ორ ინსტიტუტს შორის კავშირი სათანადოდ იქნეს შეფასებული, როგორც ისტორიული თვალსაზრისით, ასევე მოქმედი სამართლის მიხედვით.³

რომის სამართალი არ იცნობდა მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებას და არც (პირდაპირი) წარმომადგენლობის ინსტიტუტს. მაგრამ ცხადია, რომის სამართალიც იცნობდა ისეთ შემთხვევებს, როდესაც საქმე პირდაპირ წარმომადგენლობას ეხებოდა. მაგრამ მას დოქტრინა გამონაკლისად განიხილავდა.⁴ რომის სამართალი აღიარებდა მხოლოდ კანონით წარმომადგენლობის ინსტიტუტს, მაგრამ არა „გარიგებითი წარმომადგენლობის“⁵ ინსტიტუტს.⁶

არც რომის სამართლის კომენტატორ-იურისტები⁷ და არც მათი შემდგომი თაობა იცნობდა განსხვავებას მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებასა და წარმომადგენლობას შორის.⁸ რომის სამართლის კომენტატორ-იურისტები მესამე პირის სახელით დადებულ ხელშეკრულებას სამართლებრივი ძალის არ მქონედ განიხილავდნენ.⁹ ისინი ყველა ხელშეკრულებას, რომლის დადებაც მესამე პირისათვის ხდებოდა ერთგვაროვან სამართლებრივ ინსტიტუტად მიიჩნევდნენ. მათი შეხედულებით წარმომადგენლობას და მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებას საერთო საფუძველები ჰქონდა და ორივე მათგანის მიმართ მოქმედებდა კლასიკურ რომაულ სამართალში აღიარებული პრინციპი – „ვერავენ შეთანხმდება უცხო პირის სასარგებლოდ“¹⁰. მაგრამ ერთ-ერთი

¹ *Dniestrzanski S.*, Die Aufträge zugunsten Dritter, Leipzig, 1904, 6; შეად. *Jürgen H.*, Der echte Vertrag zugunsten Dritter als Rechtsgeschäft zur Übertragung einer Forderung, Münster, 1983, 16, 17.

² იქვე.

³ *Dniestrzanski S.*, Die Aufträge zugunsten Dritter, Leipzig, 1904, 9.

⁴ იქვე, 10.

⁵ *ჭანტურია ლ.*, სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი, თბ., 2011, 426; *ზოიძე ბ.*, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2002, 277.

⁶ *ჭანტურია ლ.*, შესავალი საქართველოს სამოქალაქო სამართლის ზოგად ნაწილში, თბ., 2000, 410.

⁷ „Glossatoren“.

⁸ *Dniestrzanski S.*, Die Aufträge zugunsten Dritter, Leipzig, 1904, 15.

⁹ იქვე, 12.

¹⁰ „Alteri stipulari nemo potest“, *ცვაიგერტი კ.*, *კოტცი ჰ.*, შედარებითი სამართალმცოდნეობის შესავალი კერძო სამართლის სფეროში, *სუმბათაშვილი ე. (თარგმ.)*, *ნინიძე თ. (რედ.)*, ტომი II, თბ., 2001, 146; *Bayer W.*, Der Vertrag

მათგანი¹¹ ერთმანეთისაგან განასხვავებდა შესრულება მესამე პირისათვის ხორციელდებოდა თუ მესამე პირის სახელით. რაც მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულებისა და წარმომადგენლობის ერთმანეთისაგან გამიჯვნაზე მიუთითებს, მაგრამ აღნიშნული იყო მხოლოდ ფორმალური და არა მატერიალური ხასიათის.¹²

მოგვიანებით, XIX საუკუნის მეორე ნახევარში განვითარებული თანამედროვე თეორიები ერთმანეთისაგან განასხვავებდა წარმომადგენლობას და მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებებს.¹³ გერმანელი იურისტი – ფრიდრიხ სავინი¹⁴ აღიარებდა განსხვავებას ამ ორ ინსტიტუტს შორის.¹⁵ სავინი წარმომადგენლობის საფუძველზე დადებულ გარიგებაში მხარედ განიხილავდა მხოლოდ წარმოდგენილ პირს, ხოლო წარმომადგენელს, რომელიც ხელშეკრულების დადებაში მონაწილეობდა, წარმოდგენილი პირის ნების მატარებლად მიიჩნევდა.¹⁶ სავინთან ერთად, ამ ორ ინსტიტუტს შორის პრინციპული განსხვავება გააკეთა ჰაინრიხ დერნბურგმა,¹⁷ რომელიც მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებაში კრედიტორს – „შეპირების მიმღებს“,¹⁸ განიხილავდა კონტრაჰენტად, ხოლო წარმომადგენლობაში – წარმოდგენლ პირს და არა წარმომადგენელს.¹⁹ ვინდშაიდის²⁰ მიხედვით, მესამე პირის სასარგებლოდ ხელშეკრულების დამდები პირი მოქმედებდა საკუთარი სახელით, ხოლო ის, ვინც ხელშეკრულებას დებდა, როგორც წარმომადგენელი, მოქმედებდა სხვისი სახელით.²¹

დღეისათვის მესამე პირის სასარგებლოდ და წარმომადგენლის მეშვეობით დადებული ხელშეკრულება ურთიერთდამოუკიდებელ ინსტიტუტებად განიხილება, მაგრამ მათ შორის გარკვეული მსგავსება დოქტრინალური კვლევის საგანს განაპირობებს.²²

2.2. მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულების გამიჯვნა პირდაპირი წარმომადგენლობისაგან

zugunsten Dritter, Tübingen, 1995, 5 ff; *Dniestrzanski S.*, Die Aufträge zugunsten Dritter, Leipzig, 1904, 10, 15; *Jürgen H.*, Der echte Vertrag zugunsten Dritter als Rechtsgeschäft zur Übertragung einer Forderung, Münster, 1983, 16.

¹¹ “Accursius - gehörte zur Gruppe der Glossatoren”.

¹² *Dniestrzanski S.*, Die Aufträge zugunsten Dritter, Leipzig, 1904, 12, 13.

¹³ იქვე, 46-50.

¹⁴ *Friedrich Carl von Savigny* (1779-1861 წწ.).

¹⁵ *Dniestrzanski S.*, Die Aufträge zugunsten Dritter, Leipzig, 1904, 46.

¹⁶ ჭანტურია ლ., შესავალი საქართველოს სამოქალაქო სამართლის ზოგად ნაწილში, თბ., 2000, 411; შეად. *Dniestrzanski S.*, Die Aufträge zugunsten Dritter, Leipzig, 1904, 47.

¹⁷ *Heinrich Dernburg* (1829-1907 წწ.).

¹⁸ “Versprechensempfänger=Promissar, Stipulant”.

¹⁹ *Dniestrzanski S.*, Die Aufträge zugunsten Dritter, Leipzig, 1904, 47.

²⁰ *Bernhard Windscheid* (1817-1892 წწ.).

²¹ *Dniestrzanski S.*, Die Aufträge zugunsten Dritter, Leipzig, 1904, 48.

²² იბ., *Graffenried C.*, Schadloshaltung des Dritten in zweivertraglichen Dreiparteienverhältnissen, Diss., Bern, 2019, Rn. 219 ff., 98 ff.; *Raab Th.*, Austauschverträge mit Drittbeteiligung, Tübingen, 1999, 37, 38; *Erman W.*, *Westermann H.*, Handkommentar, 14., Aufl., Köln, 2014, §328, Rn. 2, 1485; *Jürgen H.*, Der echte Vertrag zugunsten Dritter als Rechtsgeschäft zur Übertragung einer Forderung, Münster, 1983, 15-17; *Gottwald P.*, Münchener Kommentar, Schuldrecht AT, 8. Aufl., München, 2019, §328, Rn. 12 ff., 676-677; *Looschelders D.*, Schuldrecht, AT, 12. Aufl., München, 2014, §51, Rn. 1151, 408; *Christandl G.*, Der Vertrag zugunsten Dritter im Entwurf für ein neues spanisches Schuldrecht im Spiegel des europäischen Vertragsrechts, ZEuP 2012, 247; *Hirtsiefer W.*, Unterschied zwischen echtem und unechtem Vertrag zugunsten Dritter, Diss., Köln, 1935, 2; *Байгушева Ю. В.*, Представительство по российскому гражданскому Праву, Диссертация, Санкт-Петербург, 2015, 117; *ჭანტურია ლ.*, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, თბ., 2001, 218, 219;

მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულება უნდა გაიმიჯნოს არა ზოგადად წარმომადგენლობის ინსტიტუტისაგან არამედ, წარმომადგენლის მიერ დადებული გარიგებისაგან. ვინაიდან, კანონისმიერი წარმომადგენლობა კანონიდან გამომდინარეობს,²³ ხოლო განსახილველ შემთხვევაში მესამე პირის უფლებები წარმოიშობა არა კანონის, არამედ ხელშეკრულების საფუძველზე, შედარების საგანი მხოლოდ „გარიგებისმიერი წარმომადგენლობა“.

„გარიგებისმიერ წარმომადგენლობაში“²⁴ კონკრეტული ქმედების განხორციელებით სამართლებრივი შედეგი წარმოიშობა სხვისთვის.²⁵ ასევეა, მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებაშიც. მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულებისა და გარიგებითი წარმომადგენლობის „გარეგნულ მსგავსებას“²⁶ ის გარემოება განაპირობებს, რომ ორივე შემთხვევაში ხელშეკრულებით გათვალისწინებული სამართლებრივი შედეგი წარმოიშობა იმ პირისათვის, რომელსაც ხელშეკრულების დადებაში უშუალო მონაწილეობა არ მიუღია.²⁷ სწორედ ამიტომ, ამ ორი ინსტიტუტის გამიჯვნისათვის, უპირველესად, საჭიროა თითოეულ შემთხვევაში დადგინდეს, თუ ვინაა ის პირი, ესე იგი „სხვა პირი“²⁸ (მესამე პირი), რომელიც სარგებელს იღებს ან/და რომლის მიმართაც ხელშეკრულებიდან უფლება-მოვალეობები წარმოიშობა. ასეთი პირი გარიგებითი წარმომადგენლობისას არის წარმოდგენილი პირი, ხოლო მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებაში, ჩვეულებრივ, ხელშეკრულების დადებაში არამონაწილე მესამე პირი.

2.2.1. მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულებისა და გარიგებისმიერი წარმომადგენლობის მონაწილეები

„გარიგებისმიერ წარმომადგენლობაში“, ისევე როგორც, მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებაში სულ მცირე სამი პირი მაინც მონაწილეობს.²⁹ წარმომადგენლის მეშვეობით დადებული ხელშეკრულების ერთ მხარეს წარმოდგენილი პირი (პირები) და მისი (მათი) წარმომადგენელი მონაწილეობენ, ხოლო მეორე მხარეს – ის პირი (პირები), რომელთანაც იდება ხელშეკრულება.

მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებაში სამართალურთიერთობის სამი სუბიექტი მონაწილეობს: მოვალე, როგორც „შემპირებელი“,³⁰ კრედიტორი, როგორც „შეპირების მიმღები“,³¹ გარდა ამისა, მონაწილე არის „მოსარგებლე“,³² რომელიც მესამე პირია.³³ „შეპირების მიმღები

²³ ზოიძე ბ., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2002, 277; კანონისმიერი წარმომადგენლობის შესახებ იხ. ასევე, *კერესელიძე დ.*, კერძო სამართლის უზოგადესი სისტემური ცნებები, თბ., 2009, 401 და მომდევნო; *ჯორბენაძე ს.*, *ჭანტურია ლ. (რედ.)*, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2017, მუხლი 103, ველი, 7, 593.

²⁴ *კერესელიძე დ.*, კერძო სამართლის უზოგადესი სისტემური ცნებები, თბ., 2009, 400-403.

²⁵ *ერქვანია თ.*, მესამე პირთა ინტერესების დაცვა წარმომადგენლობაში (საქართველოსა და გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით) ჟურნ. „მართლმსაჯულება და კანონი“ №3(34)'12, 29; იხ. ასევე, *ჭანტურია ლ.*, სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი, თბ., 2011, 422; *ჯორბენაძე ს.*, *ჭანტურია ლ. (რედ.)*, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2017, მუხლი 104, ველი 2, 600.

²⁶ *ჭანტურია ლ.*, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, თბ., 2001, 219.

²⁷ *Байгушева Ю., В.*, Представительство по российскому гражданскому Праву, Диссертация, Санкт-Петербург, 2015, 117.

²⁸ ზოიძე ბ., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2002, 276; *ჭანტურია ლ.*, სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი, თბ., 2011, 421.

²⁹ *ჭანტურია ლ.*, სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი, თბ., 2011, 429.

³⁰ „Versprechender=Promittent“, იხ., *Wall F.*, Das Valutaverhältnis des Vertrags zugunsten Dritter auf den Todesfall – ein Forderungsvermächtnis, Tübingen, 2010, Rn. 1, 4; *Soergel Th.*, *Pfeiffer Th. (Red.)*, *Hadding W.*, BGB, Band 5/3, 13. Aufl., Stuttgart, 2010, §328, Rn. 12, 11; *Krauskopf P.*, Der Vertrag zugunsten Dritter, Diss., Freiburg Schweiz, 2000, Rn. 14, 6; *Graffenried C.*, Schadloshaltung des Dritten in zweivertraglichen Dreiparteienverhältnissen, Diss., Bern, 2019, Rn. 199, 91.

³¹ „Versprechensempfänger=Promissar/Stipulant“, იხ., *Wall F.*, Das Valutaverhältnis des Vertrags zugunsten Dritter auf den Todesfall - ein Forderungsvermächtnis, Tübingen, 2010, Rn. 1, 4; *Soergel Th.*, *Pfeiffer Th. (Red.)*, *Hadding W.*, BGB, Band 5/3, 13. Aufl., Stuttgart, 2010, §328, Rn. 13, 11; *Krauskopf P.*, Der Vertrag zugunsten Dritter, Diss., Freiburg, Schweiz, 2000, Rn. 15, 6.

არის პირი, რომელიც შემპირებლისაგან იღებს შეპირებას შესრულების შესახებ³⁴. „შემპირებელი“ ის პირია, რომელიც ხელშეკრულების მხარეს შესრულებას მესამე პირის სასარგებლოდ ჰპირდება.³⁵ აღნიშნულთაგან მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულების მხარეები არიან შემპირებელი და შეპირების მიმღები. მესამე პირი არ არის ხელშეკრულების მხარე.

გარიგებით წარმომადგენლობაში მესამე პირად ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში მოიხსენიებენ იმ პირს, რომელთანაც წარმომადგენელი წარმოდგენილი პირის სახელით დებს ხელშეკრულებას.³⁶ ამიტომ, წინამდებარე ნაშრომის მიზნებისათვის მიზანშეწონილია, განიმარტოს, რომ შედარება განხორციელდება არა ამ ე. წ. „მესამე პირსა“ და მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებაში მონაწილე მესამე პირის უფლება-მოვალეობებს შორის, არამედ ამ უკანასკნელსა და წარმოდგენილ პირს შორის, რომელიც ამავე ლიტერატურაში „სხვა პირად“³⁷ იწოდება, – ვინაიდან მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულებისა და გარიგებითი წარმომადგენლობის გარეგნულ მსგავსებას, გარდა ორივე მათგანში მონაწილე პირთა რაოდენობის მსგავსებისა, სწორედ ამ ორი პირის ხელშეკრულების დადებაში უშუალოდ არამონაწილეობის საკითხი განაპირობებს.

2.2.2. წარმოდგენილი პირისა და მესამე პირის უფლებამოსილებების ურთიერთმიმართება

2.2.2.1. წარმოდგენილი პირისა და მესამე პირის ნების გამოვლენის გავლენა ხელშეკრულებაზე

მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებად განისაზღვრება შეთანხმება, სადაც მოვალე ვალდებულია ნაკისრი ვალდებულება მესამე პირისათვის შეასრულოს.³⁸ მაგრამ მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულების ცნების ელემენტები მხოლოდ ამით არ ამოიწურება,

³² “Begünstigter, Destinatar”, იხ. *Wall F.*, Das Valutaverhältnis des Vertrags zugunsten Dritter auf den Todesfall - ein Forderungsvermächtnis, Tübingen, 2010, Rn. 1, 4; *Soergel Th., Pfeiffer Th. (Red.)*, *Hadding W.*, BGB, Band 5/3, 13. Aufl., Stuttgart, 2010, §328, Rn. 14, 12; *Krauskopf P.*, Der Vertrag zugunsten Dritter, Diss., Freiburg Schweiz, 2000, Rn. 16, 6.

³³ *Joussen J.*, Schuldrecht I, AT, 3., überarb. Aufl., Stuttgart, 2015, 358; *Brox H., Walker W-D.*, Allgemeines Schuldrecht, 39., Aufl., München, 2015, §32, Rn. 1, 377; *Soergel Th., Pfeiffer Th. (Red.)*, *Hadding W.*, BGB, Band 5/3, 13. Aufl., Stuttgart, 2010, §328, Rn. 11, 11; *ჭეჭელაშვილი ზ.*, სახელშეკრულებო სამართალი, თბ., 2010, 85.

³⁴ “Versprechensempfänger ist die Person, der gegenüber dieses Versprechen abgegeben wird.”, ამისათვის იხ. *Wall F.*, Das Valutaverhältnis des Vertrags zugunsten Dritter auf den Todesfall - ein Forderungsvermächtnis, Tübingen, 2010, Rn. 1, 4; ასევე, “Die Person, die sich beim Vertrag zugunsten Dritter die Dritt-Leistung vom Promittenten versprechen lässt, heisst Stipulant, Versprechensempfänger oder Promissar”, *Krauskopf P.*, Der Vertrag zugunsten Dritter, Diss., Freiburg Schweiz, 2000, Rn. 15, 6; *Soergel Th., Pfeiffer Th. (Red.)*, *Hadding W.*, BGB, Band 5/3, 13. Aufl., Stuttgart, 2010, §328, Rn. 12, 11.

³⁵ “Versprechender=Promittent”, იხ. *Wall F.*, Das Valutaverhältnis des Vertrags zugunsten Dritter auf den Todesfall - ein Forderungsvermächtnis, Tübingen, 2010, 4; *Petersen J.*, Die Drittwirkung von Leistungspflichten, Jura, 2013 (12), 1230; *კროპპოლერი ი.*, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარი, *დარჯანია თ.*, *ჭეჭელაშვილი ზ. (თარგმ.)*, *ჩაჩანიძე ე.*, *დარჯანია თ.*, *თოთლაძე ლ. (რედ.)*, თბ., 2014, §328, ველი 4, 233.

³⁶ *ზოიძე ბ.*, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2002, 288; *ჭანტურია ლ.*, სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი, თბ., 2011, 429; იხ., *ერქვანია თ.*, მესამე პირთა ინტერესების დაცვა წარმომადგენლობაში, *ჟურნ. „მართლმსაჯულება და კანონი“ №3(34)12*, 28-43; საწინააღმდეგო მოსაზრება (მესამე პირის მეორე მხარედ აღნიშვნის მიზანშეწონილობასთან დაკავშირებით) იხ. *ჯორჯენაძე ს.*, *ჭანტურია ლ. (რედ.)*, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2017, მუხლი 103, ველი 5, 592.

³⁷ *ზოიძე ბ.*, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2002, 276; *ჭანტურია ლ.*, სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი, თბ., 2011, 421.

³⁸ *Bayer W.*, Der Vertrag zugunsten Dritter, Tübingen, 1995, 129.

ვინაიდან აღნიშნული მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულების უზოგადესი დეფინიციაა. მაგრამ ვინაიდან, წინამდებარე სტატიის განხილვის საგანი არ არის მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულების ცნება,³⁹ რაც, ამასთანავე, დამოუკიდებელი კვლევის საგანია, მასზე ყურადღება გამახვილდება მხოლოდ იმ ნაწილში, რომელიც მისი გარიგებისმიერი წარმომადგენლობისაგან გამიჯვნისთვისაა აუცილებელი.

წარმოდგენილი პირი ე. წ. „სხვა პირი“ გარიგების დადებაში უშუალოდ არ მონაწილეობს. გარიგების დადებისას წარმომადგენელი გამოხატავს საკუთარ ნებას და არა წარმოდგენილი პირის ნებას.⁴⁰ მაგრამ წარმომადგენლის მოქმედების ფარგლებს სწორედ წარმოდგენილი პირის ნება უდევს საფუძვლად, რაც ამ უკანასკნელის მიერ წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების მინიჭებაში გამოიხატება.⁴¹ წარმოდგენილი პირი თავადვე განსაზღვრავს ამ უფლებამოსილების ფარგლებს.⁴² მასადაამე, წარმოდგენილი პირის ნება გავლენას ახდენს წარმომადგენლის ნების ფორმირებაზე⁴³ და გარიგების დადებაც სწორედ წარმოდგენილი პირის სურვილით ხდება. ე. ი. „გარიგება ხორციელდება წარმომადგენლის პიროვნებაში“.⁴⁴ მესამე პირი კი თავის სასარგებლოდ ხელშეკრულების დადებისას შეპირების მიმღების ნების ფორმირებაზე გავლენას ვერ ახდენს. შეპირების მიმღები მესამე პირისაგან დამოუკიდებლად, საკუთარი სურვილით დებს მესამე პირის სასარგებლოდ ხელშეკრულებას. მაგრამ ცხადია, აღნიშნული არ გულისხმობს, რომ მესამე პირის ნება თავის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებაში უგულვებელყოფილია. ცალკეულ შემთხვევაში მესამე პირის სასარგებლოდ ხელშეკრულების დადებისათვის შესაძლებელია, კანონით გათვალისწინებული იყოს მესამე პირის წერილობითი თანხმობის არსებობა. ასეთია მაგალითად, მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული სიცოცხლის დაზღვევის ხელშეკრულება.

გარიგებისმიერი წარმომადგენლობისა და მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულების განსასხვავებლად, ერთმანეთისაგან უნდა გამიჯნოს მესამე პირის ნების გამოვლენის გავლენა თავის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებაზე, ხელშეკრულების დადებად და მისი დადების შემდგომ. მართალია, მესამე პირს არ აქვს სამართლებრივი შესაძლებლობა გავლენა მოახდინოს იმაზე, თუ როგორ იქნება მისი უფლებამოსილება ხელშეკრულებაში ფორმულირებული, მაგრამ მას თავისუფლად შეუძლია გადაწყვიტოს – მიიღებს თუ არა საერთოდ მის სასარგებლოდ შეპირებულ შესრულებას.⁴⁵ მაგალითად, თუ მესამე პირი ხელშეკრულების დადების პროცესში არ მონაწილეობს და ხშირ შემთხვევაში, ნებას არ ავლენს მის დასადავად,⁴⁶ იგი თავის სასარგებლოდ უკვე დადებულ ხელშეკრულებაზე გავლენას ახდენს იმ გზით, რომ მესამე პირს შეუძლია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის (შემდგომში – სსკ) 351-ე მუხლის შესაბამისად უარი თქვას ხელშეკრულებით შექმნილ უფლებაზე.⁴⁷ აღნიშნული თავის მხრივ, ვალდებულების შესრულების ადრესატის ცვლილების ან სულაც შეპირების

³⁹ მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულების ცნებისა და არსებითი პირობების შესახებ იხ. ლევაშვილი დ., დამოუკიდებელი მოთხოვნით მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულების არსებითი პირობების განსაზღვრის თავისებურებანი, „სამართლის ჟურნალი“, №2, 2016, 104-120.

⁴⁰ ერქვანია თ., მესამე პირთა ინტერესების დაცვა წარმომადგენლობაში, ჟურნ. „მართლმსაჯულება და კანონი“, №3(34)12, 32; ზოიძე ბ., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2002, 283; ჭანტურია ლ., სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი, თბ., 2011, 430, 431; კერესელიძე დ., კერძო სამართლის უზოგადესი სისტემური ცნებები, თბ., 2009, 405.

⁴¹ ზოიძე ბ., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2002, 283.

⁴² კერესელიძე დ., კერძო სამართლის უზოგადესი სისტემური ცნებები, თბ., 2009, 402.

⁴³ ზოიძე ბ., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2002, 283.

⁴⁴ ჭანტურია ლ., სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი, თბ., 2011, 422.

⁴⁵ Staudinger J., Löwisch M. (Red.), Jagmann R., BGB, Buch 2, Berlin, 2015, §333, Rn. 2, 210.

⁴⁶ ჭანტურია ლ., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, თბ., 2001, 216.

⁴⁷ იხ. რუსიაშვილი გ., ალადაშვილი ა., ჭანტურია ლ. (რედ.), საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, თბ., 2019, მუხლი 351, ველი 1, 292; Байгушева Ю. В., Представительство по Российскому Гражданскому Праву, Диссертация, Санкт-Петербург, 2015, 118.

მიმღებსა და შემპირებელს შორის არსებული სახელშეკრულებო ურთიერთობის დასრულების საფუძველი ხდება. წარმოდგენილი პირის ნებამ კი ყოველთვის შესაძლოა გავლენა მოახდინოს გარიგებაზე როგორც მის დადებამდე, ასევე მისი დადების შემდგომ.

მაშასადამე, მართალია, წარმოდგენილი პირი ხელშეკრულების დადებაში უშუალოდ არ მონაწილეობს, მაგრამ მის ნებას წარმომადგენელი ახორციელებს. მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებაში კი შეპირების მიმღები მესამე პირის ნებას კი არ ახორციელებს, არამედ საკუთარი ნებით ანიჭებს მესამე პირს მოთხოვნის უფლებას ან მხოლოდ შესრულების მიღების უფლებამოსილებას და მესამე პირის მიერ ნების გამოვლენაც მხოლოდ ცალკეულ შემთხვევაში განიხილება თავის სასარგებლოდ უფლების წარმოშობის წინაპირობად. ასეთია, მაგალითად, მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული სიცოცხლის დაზღვევის ხელშეკრულება, რომლის ნამდვილობისათვის, სსკ-ის 844-ე მუხლის მეორე ნაწილის თანახმად, საჭიროა ამ პირის ან მისი კანონიერი წარმომადგენლის წერილობითი თანხმობა.

ყურადღება უნდა იქნეს გამახვილებული იმაზეც, თუ რა შედეგი დგება წარმოდგენილი პირისა და მესამე პირის გარდაცვალებისას. სსკ-ის 109 „დ“ მუხლის თანახმად, უფლებამოსილების გამცემი პირის (წარმოდგენილის) გარდაცვალება წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების შეწყვეტის საფუძველია. ამიტომ წარმოდგენილი პირის გარდაცვალების შემთხვევაში, თუ „დადებული არ არის დავალების ხელშეკრულება შესაბამისი პირობით“, წარმომადგენლობითი უფლებამოსილება შეწყვეტილად მიიჩნევა.⁴⁸ მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებაში მესამე პირის გარდაცვალება ყოველთვის არ გამოიწვევს ამ სახელშეკრულებო ურთიერთობის დასრულებას. თუ ვალდებულების არსიდან სხვა რამ არ გამომდინარეობს, მხარეები შეიძლება ხელშეკრულებით შეთანხმდნენ, რომ მესამე პირის გარდაცვალების შემთხვევაში მესამე პირი შეიცვალოს სხვა პირით.

აქვე უნდა აღინიშნოს შეპირების მიმღებისა და წარმომადგენლის გარდაცვალების შედეგი. თუ წარმომადგენლის გარდაცვალება „წარმომადგენლობის არსიდან გამომდინარე“⁴⁹ წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების გაუქმების საფუძველია,⁵⁰ მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებაში შესაძლოა, სწორედ შეპირების მიმღების გარდაცვალება გახდეს მესამე პირისათვის უფლების წარმოშობის საფუძველი, როდესაც მესამე პირის სასარგებლოდ შესრულება შეპირების მიმღების გარდაცვალების შემდგომ⁵¹ უნდა განხორციელდეს. მაგრამ მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ დაზღვევის ხელშეკრულებაში დამზღვევის გარდაცვალება შესაძლოა, ამ სახელშეკრულებო ურთიერთობის დასრულების საფუძველი გახდეს, სადაზღვევო პრემიის გადაუხდელობის გამო. მაშასადამე, შეპირების მიმღების გარდაცვალება მესამე პირის სასარგებლოდ არსებული სახელშეკრულებო ურთიერთობის დასრულების საფუძველია თუ არა, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში უნდა დადგინდეს ვალდებულებითი ურთიერთობის არსიდან გამომდინარე.

2.2.2.2. ხელშეკრულების შედეგის ადრესატი

პირდაპირ წარმომადგენლობაში გარიგებით გათვალისწინებული შედეგი დგება უშუალოდ წარმოდგენილი პირის მიმართ,⁵² მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებაშიც შედეგი

⁴⁸ ჯორბენაძე ს., *ჭანტურია ლ. (რედ.)*, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, ნიგნი I, თბ., 2017, მუხლი 109, ველი 8, 622, 623.

⁴⁹ იქვე.

⁵⁰ იქვე.

⁵¹ “Vertrag zugunsten Dritter auf den Todesfall”, *Wall F.*, Das Valutaverhältnis des Vertrags zugunsten Dritter auf den Todesfall - ein Forderungsverhältnis, Tübingen, 2010, 536 ff.

⁵² *ზოიძე ბ.*, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, ნიგნი I, თბ., 2002, 277; *ჭანტურია ლ.*, სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი, თბ., 2011, 427; *ჯორბენაძე ს., ჭანტურია ლ. (რედ.)*, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, ნიგნი I, თბ., 2017, მუხლი 104, ველი 2 და მომდევნო, 600; *Gernhuber J.*, Das Schuldverhältnis, Tübingen, 1989, §20 I 3-4, S. 470.

დგება მესამე პირისათვის. მაგრამ წარმოდგენილისაგან განსხვავებით მესამე პირი არ ხდება ხელშეკრულების მხარე.⁵³ წარმოდგენილი კი არის ხელშეკრულების მხარე და შესაბამისად, მის მიმართ ყველა სახელშეკრულებო უფლება-მოვალეობა წარმოიშობა. მესამე პირის ხელშეკრულებაში მიერთება ან სხვა სახის თანამონაწილეობა ხელშეკრულებიდან მისი უფლების წარმოშობისათვის საჭირო არ არის⁵⁴ და მის მიერ მონაწილეობის მიუღებლობა არ შეიძლება ამ ხელშეკრულების ბათილობის საფუძველი გახდეს.⁵⁵ მესამე პირი რომ ხელშეკრულებას შეუერთდეს, ეს არ იქნება მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულება, ასეთ შემთხვევაში თვითონ მესამე პირი გახდება ხელშეკრულების მხარე.⁵⁶ რაც ასეთი ხელშეკრულების არსს ეწინააღმდეგება.

გარიგების შედეგების ადრესატი წარმომადგენლობისას არის მხოლოდ წარმოდგენილი პირი,⁵⁷ კერძოდ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 104-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, იმ გარიგებით, რომელსაც წარმომადგენელი დებს თავისი უფლებამოსილების ფარგლებში და იმ პირის სახელით, რომელსაც იგი წარმოადგენს, უფლებები და მოვალეობები წარმოეშობა მხოლოდ წარმოდგენილ პირს. ე. ი. გარიგებიდან გამომდინარე უფლებებიც და მოვალეობებიც წარმოდგენილ პირს წარმოეშობა.⁵⁸ ამ თვალსაზრისით გასათვალისწინებელია ამავე კოდექსის 104-ე მუხლის მესამე ნაწილის შინაარსიც, რომლის მიხედვით თუ გარიგების დადებისას წარმომადგენელი არ მიუთითებს თავის წარმომადგენლობით უფლებამოსილებაზე, მაშინ გარიგება წარმოშობს შედეგებს უშუალოდ წარმოდგენილი პირისათვის მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი მეორე მხარეს უნდა ევარაუდა წარმომადგენლობის შესახებ. იგივე წესი მოქმედებს მაშინაც, როცა მეორე მხარისათვის სულ ერთია, ვისთან დადებს გარიგებას.

მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებაში კი მესამე პირს აქვს მხოლოდ ცალკეული უფლება-მოვალეობა, დანარჩენი უფლებები და ასევე მოვალეობები შეპირების მიმღებს რჩება.⁵⁹ მაგალითად, სსკ-ის 349-ე მუხლის შინაარსიდან გამომდინარე, კრედიტორი და მოვალე მესამე პირს ანიჭებენ ხელშეკრულების შესრულების მოთხოვნის უფლებას. მაგრამ საინტერესოა, ვინ სარგებლობს ხელშეკრულებიდან წარმოშობილი დანარჩენი უფლებებით, რადგანაც ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვალდებულების – პირველადი მოთხოვნის შეუსრულებლობის – შემთხვევაში მეორეული მოთხოვნის საკითხი განიხილება.⁶⁰

⁵³ *Looschelders D.*, Schuldrecht, AT, 12. Aufl., München, 2014, §51, Rn. 1151, 408; *Gernhuber J.*, Das Schuldverhältnis, Tübingen, 1989, §20 I 3-4, 470; *Байгушева Ю., В.*, Представительство по Российскому Гражданскому Праву, Диссертация, Санкт-Петербург, 2015, 117.

⁵⁴ *Jürgen H.*, Der echte Vertrag zugunsten Dritter als Rechtsgeschäft zur Übertragung einer Forderung, Münster, 1983, 14; *Jauernig O.*, *Stadler A.*, BGB, Kommentar, 15. Aufl, München, 2014, §328, Rn. 8, 475.

⁵⁵ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2003 წლის 19 მარტის №3კ-1492-02 განჩინება.

⁵⁶ *Jürgen H.*, Der echte Vertrag zugunsten Dritter als Rechtsgeschäft zur Übertragung einer Forderung, Münster, 1983, 14; *Jauernig O.*, *Stadler A.*, BGB, Kommentar, 15. Aufl, München 2014, §328, Rn. 8, 475.

⁵⁷ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 30 აპრილის №ას-329-313-2013 განჩინება; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 05 სექტემბრის №ას-127-124-2011 განჩინება; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2006 წლის 27 იანვრის №ას-479-806-05 განჩინება.

⁵⁸ *ჭანტურია ლ.*, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2002, 219; იხ., ასევე, *კერესელიძე დ.*, კერძო სამართლის უზოგადესი სისტემური ცნებები, თბ., 2009, 406; *ერქვანია თ.*, მესამე პირთა ინტერესების დაცვა წარმომადგენლობაში, *ჟურნ. „მართლმსაჯულება და კანონი“*, №3(34) 12, 29.

⁵⁹ *Jürgen H.*, Der echte Vertrag zugunsten Dritter als Rechtsgeschäft zur Übertragung einer Forderung, Münster, 1983, 16, 17.

⁶⁰ *ბილინგი ჰ.*, *ლუტრინგვაუსი პ.*, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის ცალკეული მოთხოვნის საფუძვლების სისტემური ანალიზი, ბრემენი, თბ., 2009, 30; *მაჭარაძე მ.*, ხელშეკრულებიდან გასვლა და ხელშეკრულების მოშლა – განსხვავება და სამართლებრივი შედეგები (საქართველოსა და გერმანიის სამართლის მიხედვით), ქართული სამართლის მიმოხილვა - სპეციალური გამოშვება, თბ., 2008, 126.

„შემპირებლის მხრიდან ვალდებულების დარღვევის შემთხვევაში იურიდიულ სამეცნიერო ლიტერატურაში ხშირად დგას საკითხი თუ ვის აქვს მეორეული მოთხოვნების განხორციელების უფლება, შეპირების მიმღებს თუ მესამე პირს, თუ მხოლოდ ორივეს ერთად“.⁶¹ კერძოდ, გერმანულ დოქტრინაში როგორც ვალდებულებითი სამართლის რეფორმამდე, ისე მის შემდგომ საკამათოა საკითხი იმის შესახებ, შემპირებლის მხრიდან ვალდებულების დარღვევის შემთხვევაში, მესამე პირი უნდა სარგებლობდეს თუ არა ხელშეკრულებიდან გასვლის, ზიანის ანაზღაურების, დამატებითი შესრულებისა თუ ფასის შემცირების მოთხოვნის უფლებით,⁶² (მაგალითად: სსკ-ის მმ. 352, 394, 491, 492, 494, 642, 643, 644; 645; გსკ-ის §§ 281, 323, 437, 634), მესამე პირს უნდა ჰქონდეს თუ არა „მოთხოვნათა შორის არჩევანის თავისუფლება“,⁶³ როგორცაა, მაგალითად: ვალდებულების შესრულების ნაცვლად ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება,⁶⁴ არჩევანი ხელშეკრულებიდან გასვლასა და ფასის შემცირებას შორის.⁶⁵ გერმანულ იურიდიულ ლიტერატურაში გამოთქმულია მოსაზრება, რომ ვალდებულების შესრულების ნაცვლად ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება აქვს შეპირების მიმღებს.⁶⁶ მასვე აქვს ხელშეკრულებიდან გასვლის, ხელშეკრულების მოშლის, მისი გაუქმების,⁶⁷ ნასყიდობის ფასის შემცირების მოთხოვნის უფლება.⁶⁸ მაგრამ ხელშეკრულების განმარტების გზით, შესაძლებელია, დადგინდეს, რომ მესამე პირს შეუძლია ისარგებლოს ხელშეკრულებიდან გამომდინარე სრული უფლებებით.⁶⁹ ეს უკანასკნელი პოციზია უპირობოდ ვერ იქნება გაზიარებული. მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულების თავისებურება ვალდებულების დარღვევისას, მისგან წარმოშობილი მოთხოვნებისა და უფლებების განხორციელების განსხვავებულად მონესრიგების საჭიროებას განაპირობებს. რადგან მესამე პირი არ ხდება ხელშეკრულების მხარე, იგი ვერ ისარგებლებს ხელშეკრულებიდან წარმოშობილი ყველა უფლებით. მაგალითისთვის: ხელშეკრულებიდან გასვლის ინსტიტუტის სამართლებრივი ბუნება განაპირობებს, რომ მესამე პირის მიერ ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლებით სარგებლობაზე პასუხი უარყოფითად იქნეს გაცემული. ხელშეკრულებიდან გასვლა შესაძლებელია განხორციელდეს მხოლოდ ერთ-ერთი მხარის მიერ, შესაბამისად, მესამე პირი ვერ გავა იმ ხელშეკრულებიდან, რომლის მხარეც იგი არ არის. მაგრამ თუ მესამე პირი იძენს დამოუკიდებელ, გამოუხმობად უფლებას, ეს უფლება მეორეული უფლებების განხორციელების შედეგად შეპირების მიმღებმა შეიძლება მხოლოდ მაშინ ჩამოართვას მესამე პირს, როდესაც მესამე პირი თანახმა იქნება თავისი სამართლებრივი პოზიცი-

⁶¹ Bayer W., Der Vertrag zugunsten Dritter, Tübingen, 1995, 339; Larenz K., Lehrbuch des Schuldrechts, Band I, AT, 14. Aufl., München 1987, 223; Jousen J., Schuldrecht I, AT, 4., überarb. Aufl., Stuttgart, 2017, Rn. 1195 ff., 367.

⁶² Staudinger J., Löwisch M. (Red.), Jagmann R., BGB, Buch 2, Berlin, 2015, §335, Rn. 10, 233-234; იხ., ასევე, Soergel Th., Pfeiffer Th. (Red.), Hadding W., BGB, Band 5/3, 13. Aufl., Stuttgart, 2010, §328, Rn. 41, 22; Jousen J., Schuldrecht I, AT, 4., überarb. Aufl., Stuttgart, 2017, Rn. 1195 ff., 367.

⁶³ ჩაჩავა ს., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის ონლაინკომენტარი, მუხლი, 492, ველი 7, <www.gccc.ge> [30.03.2016]; „მოთხოვნათა ალტერნატიული კონკურენციის“ შესახებ იხ. ჩაჩავა ს., მოთხოვნების და მოთხოვნის საფუძვლების კონკურენცია კერძო სამართალში, თბ., 2010, 32-35.

⁶⁴ Larenz K., Lehrbuch des Schuldrechts, Band I, AT, 14. Aufl., München, 1987, 223.

⁶⁵ Staudinger J., Löwisch M. (Red.), Jagmann R., BGB, Buch 2, Berlin, 2015, §335, Rn. 10, 234; იხ. ჩაჩავა, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის ონლაინკომენტარი, მუხლი, 492, ველი 3 და მომდევნო, <www.gccc.ge> [30.03.2016],

⁶⁶ შეად., კროპოლერი ი., გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარი, დარჯანია თ., ჭეჭელაშვილი ზ. (თარგმ.), ჩაჩავა ი. ე., დარჯანია თ., თოთლაძე ლ., (რედ.), თბ., 2014, §328, ველი 15, 235; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციული და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატის 2003 წლის 16 აპრილის №3გ-ად-537-კ-02 გადაწყვეტილება.

⁶⁷ „Der Widerruf“.

⁶⁸ Palandt O., Grüneberg Ch., BGB, 78. Aufl, München, 2019, §328, Rn., 6, 565.

⁶⁹ შეად. რუსიაშვილი გ., ალადაშვილი ა., ჭანტურია ლ. (რედ.), საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, ნიგნი III, თბ., 2019, მუხლი 349, ველი 28, 277.

ის ხელყოფა განხორციელდეს.⁷⁰ უნდა სარგებლობდეს თუ არა მესამე პირი კონკრეტული მოთხოვნის განხორციელების უფლებით, ხელშეკრულებაში მესამე პირის სამართლებრივ პოზიციასთან ერთად თვით უფლების შინაარსზეცაა დამოკიდებული.

ამრიგად, მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებაში შეპირების მიმღების ნების გამოვლენის შედეგები ეხება არა მხოლოდ მესამე პირს, არამედ, ხშირ შემთხვევაში, თავად შეპირების მიმღებია უფლებამოსილი და ვალდებული პირი.⁷¹ მაგალითად, თუ მესამე პირი საქართველოს სსკ-ის 351-ე მუხლის მიხედვით უარს ამბობს ხელშეკრულებით შეძენილ უფლებაზე, შეპირების მიმღებმა შეიძლება თავის სასარგებლოდ მოითხოვოს შესრულება (თუ ვალდებულების არსიდან გამომდინარე აღნიშნული შესაძლებელია).

2.2.2.3. შეცილების უფლების მქონე პირი

საკამათოა, საკითხი იმის შესახებ, მხოლოდ კრედიტორს აქვს შეცილების უფლება თუ მესამე პირსაც.⁷²

შეცილების უფლება, სსკ-ის 59-ე მუხლის მესამე ნაწილის თანახმად, აქვს დაინტერესებულ პირს. მართალია, ასეთ პირად ქართულ იურიდიულ ლიტერატურაში არსებული მოსაზრების მიხედვით, მიიჩნევა „გარიგების მონაწილე“ და მესამე პირი, რომლის ინტერესებიც შეიძლება შეილახოს გარიგებით,⁷³ მაგრამ გაზიარებული უნდა იქნეს პოზიცია, რომ „შეცილების უფლება აქვს ნების გამომვლენს, ანუ უშუალოდ მას, ვინც საცილო ნება გამოავლინა“.⁷⁴ ვინაიდან მესამე პირი ხელშეკრულების დასადავად ნებას არ ავლენს, იგი ვერ ისარგებლებს შეცილების უფლებით. ამავდროულად, ნების გამომვლენის ნაკლის გამო გარიგების საცილობისას გადამწყვეტია წარმომადგენლის და არა წარმოდგენილი პირის ნება.⁷⁵ მაგრამ იმ შემთხვევაში, თუ ის გარემოებები, რომელთაც შეუძლიათ გარიგების ბათილობა გამოიწვიოს, წარმოდგენილი პირისათვის ხელშეკრულების დადებამდე ცნობილი, გარიგების საცილობის შემთხვევაში მხედველობაში მიიღება არა წარმომადგენლის, არამედ წარმოდგენილი პირის ნება.⁷⁶

ამრიგად, გარიგების საცილობის შემთხვევაში, წარმოდგენილი პირი ისევე, როგორც მესამე პირი, ვერ სარგებლობს შეცილების უფლებით. წარმომადგენლის მიერ დადებულ გარიგებაში შეცილების უფლების მქონე პირი წარმომადგენელია, ხოლო მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელ-

⁷⁰ Staudinger J., Löwisch M. (Red.), Jagmann R., BGB, Buch 2, Berlin, 2015, §335, Rn. 14, 235-236; Jousen J., Schuldrecht I, AT, 4., überarb. Aufl., Stuttgart, 2017, Rn. 1197, 367.

⁷¹ Looschelders D., Schuldrecht, AT, 16., neu bearbeit. Aufl., München, 2018, §51, Rn. 26, 423.

⁷² იხ., კერესელიძე დ., კერძო სამართლის უზოგადესი სისტემური ცნებები, თბ., 2009, 360; ზოიძე ბ., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2002, 196; ჭანტურია ლ., შესავალი საქართველოს სამოქალაქო სამართლის ზოგად ნაწილში, თბ., 2000, 390.

⁷³ ზოიძე ბ., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2002, 196; ჭანტურია ლ., შესავალი საქართველოს სამოქალაქო სამართლის ზოგად ნაწილში, თბ., 2011, 395; დარჯანი თ., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2017, მუხლი 412, ველი 8, 412.

⁷⁴ კერესელიძე დ., კერძო სამართლის უზოგადესი სისტემური ცნებები, თბ., 2009, 360; იხ. ასევე, რუსიაშვილი გ., ჭანტურია ლ. (რედ.), საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2017, მუხლი 85, ველი 2, 492 (“შეცილების უფლება აქვს მხოლოდ იმ პირს, რომელიც გარიგების დადებაში მონაწილეობას იღებდა”).

⁷⁵ ერქვანი თ., მესამე პირთა ინტერესების დაცვა წარმომადგენლობაში, ჟურნ. „მართლმსაჯულება და კანონი“, №3(34)12, 33; ზოიძე ბ., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2002, 284; შეად., კერესელიძე დ., კერძო სამართლის უზოგადესი სისტემური ცნებები, თბ., 2009, 408.

⁷⁶ ზოიძე ბ., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2002, 284; იხ., საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკორტების საქმეთა პალატის 2006 წლის 27 იანვრის №ას-479-806-05 განჩინება.

შეკრულებაში – შეპირების მიმღები (ან შემპირებელი). მაგრამ მესამე პირისაგან განსხვავებით, წარმოდგენილ პირს აქვს შეცილების უფლება, თუ მისთვის ცნობილი იყო გარიგების ბათილობის გამომწვევი გარემოებები.

2.2.3. შეპირების მიმღებისა და წარმომადგენლის უფლებამოსილებების ურთიერთმიმართება

მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებაში შეპირების მიმღების მოქმედება, ხოლო გარიგებისმიერ წარმომადგენლობაში წარმომადგენლის მოქმედება, ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ შედეგს წარმოშობს სხვა პირისათვის. ე. ი. ხელშეკრულების შესრულების მოთხოვნის უფლებას იძენს სხვა პირი.⁷⁷ პირველ შემთხვევაში – დამოუკიდებელი მოთხოვნით მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებაში, ასეთი მესამე პირია,⁷⁸ ხოლო მეორე შემთხვევაში – წარმოდგენილი. მაგრამ მათ შორის განსხვავებას განაპირობებს ის, რომ წარმომადგენელსა და წარმოდგენილ პირს შორის წარმოშობილ ურთიერთობას საფუძვლად უდევს გარიგება – მინდობილობის გაცემა,⁷⁹ როგორც წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების გარეგნულად გამოხატვის ფორმა.⁸⁰ შეპირების მიმღებსა და მესამე პირს შორის ურთიერთობას კი საფუძვლად არ უდევს მესამე პირის მიერ შეპირების მიმღებისათვის უფლებამოსილების მინიჭება. მართალია, შეპირების მიმღებსა და მესამე პირს შორის არსებობს სამართლებრივი ურთიერთობა, რაც „სავალუტო ურთიერთობად“⁸¹ აღინიშნება,⁸² მაგრამ მესამე პირის სასარგებლოდ ხელშეკრულების დადებაში და მის ნამდვილობაში, ასევე მესამე პირის მიერ მოთხოვნის უფლების შექმნისათვის, ზოგადად, სავალუტო ურთიერთობის ნამდვილობა არანაირ როლს არ ასრულებს,⁸³ რადგანაც, მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულება (პროპორციული ურთიერთობა) და სავალუტო ურთიერთობა ერთმანეთისაგან დამოუკიდებელია.⁸⁴

შეპირების მიმღები – საკუთარი სახელით და არა მესამე პირის სახელით⁸⁵ და სხვისი ინტერესებისათვის, წარმომადგენელი კი სხვისი სახელით⁸⁶ და სხვისივე ინტერესებისათვის დებს გარიგებას.⁸⁷

⁷⁷ Looschelders D., Schuldrecht, AT, 12. Aufl., München, 2014, §51, Rn. 1151, 408.

⁷⁸ Medicus D., Lorenz S., Schuldrecht I, BT, 20., Neubearb. Aufl., München, 2012, Rn., 805, 410.

⁷⁹ ჭანტურია ლ., სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი, თბ., 2011, 426; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 05 სექტემბრის №ას-127-124-2011 განჩინება; იხ. Баўзашева Ю., В., Представительство по Российскому Гражданскому Праву, Диссертация, Санкт-Петербург, 2015, 118; Graffenried C., Schadloshaltung des Dritten in zweivertraglichen Dreiparteienverhältnissen, Diss., Bern, 2019, Rn. 220, 99.

⁸⁰ ჭანტურია ლ., სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი, თბ., 2011, 434; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 30 აპრილის №ას-329-313-2013 განჩინება; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 05 სექტემბრის №ას-127-124-2011 განჩინება.

⁸¹ „Valutaverhältnis“.

⁸² Looschelders D., Schuldrecht, AT, 12. Aufl., München, 2014, Rn. 1137, 404; Bamberger G., Roth H. Janoschek Ch., BGB, 4. Aufl., München, 2019, §328, Rn. 8, 2286; Medicus D., Lorenz S., Schuldrecht I, AT, 21., Neubearb. Aufl., München, 2015, Rn. 853, 387.

⁸³ Bayer W., Der Vertrag zugunsten Dritter, Tübingen, 1995, 209; Jousen J., Schuldrecht I, AT, 3., überarb. Aufl., Stuttgart, 2015, Rn. 1173, 360.

⁸⁴ Gottwald P., Münchener Kommentar, 8. Aufl., München, 2019, §328, Rn. 29, 680-681; Looschelders D., Schuldrecht, AT, 14. Aufl., München, 2016, Rn. 1138, 411; Bamberger G., Roth H. Janoschek Ch., BGB, 4. Aufl., München, 2019, §328, Rn. 8, 2286; Staudinger J., Löwisch M. (Red.), Klumpp S., BGB, Buch 2, Berlin, 2015, §328, Rn. 18, 63; შეად., Krauskopf P., Der Vertrag zugunsten Dritter, Diss., Freiburg Schweiz, 2000, Rn. 1632 ff., 402.

⁸⁵ Raab Th., Austauschverträge mit Drittbeteiligung, Tübingen, 1999, 38; Graffenried C., Schadloshaltung des Dritten in zweivertraglichen Dreiparteienverhältnissen, Diss., Bern, 2019, Rn. 220, 99.

⁸⁶ Schmidt R., BGB AT, Grundlagen des Zivilrechts Methodik der Fallbearbeitung, 13 Aufl., Hamburg, 2015, 182.

⁸⁷ ზოდუ ბ., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2002, 276, 278, 279; საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2003 წლის 18 ივნისის №3კ-313-03 გადაწყვეტილება.

ე. ი. შეპირების მიმღები საკუთარი სახელით საკუთარ ნებას ავლენს,⁸⁸ ხოლო წარმომადგენელი მოქმედებს სხვისი სახელით.⁸⁹ აქედან გამომდინარე, შესაძლოა ითქვას, რომ, ერთი შეხედვით, მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულება მაშინაა სახეზე, როდესაც პირი საკუთარი სახელით და სხვა პირის სასარგებლოდ დებს ხელშეკრულებას.⁹⁰ მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულება სახეზე, თუ წარმომადგენლის მიერ დადებული გარიგება, იმაზე დამოკიდებული, სხვა პირის სახელით მოქმედების ნება ნათლადაა გამოხატული თუ არა.⁹¹ დადებითი პასუხის შემთხვევაში ცხადია, წარმომადგენლობითი გარიგებაა სახეზე, ხოლო საექვოობისას მხედველობაში მიიღება, რომ პირი მოქმედებს საკუთარი სახელით და მესამე პირის სასარგებლოდ.⁹²

ვინაიდან ხელშეკრულების განმარტების გზით უნდა დადგინდეს უფლება მესამე პირმა უნდა შეიძინოს თუ არა,⁹³ ისეთ დროს, როცა ვერ ხორციელდება მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულებისა და გარიგებისმიერი წარმომადგენლობის გამიჯვნა, უპირატესობა ხელშეკრულების განმარტების საკითხს უნდა მიენიჭოს.

3. მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულების გამიჯვნა არაპირდაპირი წარმომადგენლობისაგან

არაპირდაპირ წარმომადგენლობას ის თავისებურება ახასიათებს, რომ ასეთ დროს წარმომადგენელი მოქმედებს საკუთარი სახელით,⁹⁴ მაგრამ სხვა პირის ინტერესებისათვის.⁹⁵ ამ გზით იგი ემსგავსება მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებას, რომელშიც, როგორც ზემოთ უკვე აღინიშნა, შეპირების მიმღებიც საკუთარი სახელით მოქმედებს. მაგრამ არაპირდაპირი წარმომადგენლობისას სამართლებრივი ურთიერთობის შედეგი ჯერ წარმომადგენლის მიმართ დგება, შემდეგ კი – წარმოდგენილი პირის მიმართ.⁹⁶ წარმოდგენილ პირს მოთხოვნის უფლება ხელშეკრულების მხარის მიმართ წარმოეშობა წარმომადგენლის მიერ უფლებების გადაცემის გზით.⁹⁷ დამოუკიდებელი მოთხოვნით მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებაში კი ამ ხელშეკრულების საფუძველზე პირდაპირ, უშუალოდ⁹⁸ „მესამე პირს“⁹⁹ წარმოეშობა ხელშეკრულების შესრულების მოთხოვნის უფლება.

⁸⁸ *Erman W., Westermann H.*, Handkommentar, 14., Aufl., Köln, 2014, §328, Rn. 2, 1485; *Байзыева Ю., В.*, Представительство по российскому гражданскому Праву, Диссертация, Санкт-Петербург, 2015, 118; *Christandl G.*, Der Vertrag zugunsten Dritter im Entwurf für ein neues spanisches Schuldrecht im Spiegel des europäischen Vertragsrechts, ZeuP, 2012, 247.

⁸⁹ *Kötz H.*, Vertragsrecht, 2., Aufl., Tübingen, 2012, Rn. 400, 170, „Handeln unter fremdem Namen“; *Looschelders D.*, Schuldrecht, AT, 12. Aufl., München, 2014, §51, Rn. 1151, 409; იხ. *Lübe G.*, Vertragsschutz Dritter und allgemeine Haftungsrecht, Dissertation, Düsseldorf, 1964, 154 ff.

⁹⁰ *Medicus D., Lorenz S.*, Schuldrecht I, BT, 20., Neubearb., Aufl., München, 2012, Rn. 805, 410; *Bettermann K.*, Verpflichtungsermächtigung und Vertrag zu Lasten Dritter, JZ, 1951, 321.

⁹¹ *Looschelders D.*, Schuldrecht, AT, 12. Aufl., München, 2014, §51, Rn. 1151, 409; *Medicus D., Lorenz S.*, Schuldrecht I, BT, 20., Neubearb. Aufl., München, 2012, Rn., 805, 410; *კროპოლერი ი.*, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარი, დარჯანია თ., ჭეჭელაშვილი ზ. (თარგმ.), ჩაჩანიძე ე., დარჯანია თ., თოთლაძე ლ. (რედ.), თბ., 2014, §164, ველი 9, 80.

⁹² *Looschelders D.*, Schuldrecht, AT, 12. Aufl., München, 2014, §51, Rn. 1151, 409; *Medicus D., Lorenz S.*, Schuldrecht I, BT, 20., Neubearb. Auf., München, 2012, Rn., 805, 410.

⁹³ *Medicus D., Lorenz S.*, Schuldrecht I, BT., 20., Neubearb. Aufl., München, 2012, Rn., 810, 411.

⁹⁴ *ჭანტურია ლ.*, სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი, თბ., 2011, 428.

⁹⁵ *კროპოლერი ი.*, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარი, დარჯანია თ., ჭეჭელაშვილი ზ. (თარგმ.), ჩაჩანიძე ე., დარჯანია თ., თოთლაძე ლ. (რედ.), თბ., 2014, §164, ველი 4, 80;

⁹⁶ *ზოიძე ბ.*, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, ნიგნი I, თბ., 2002, 278; იხ. *კობახიძე ა.*, სამოქალაქო სამართალი, I, ზოგადი ნაწილი, თბ., 2001, 310.

⁹⁷ *Looschelders D.*, Schuldrecht, AT, 12. Aufl., München, 2014, §51, Rn. 1152, 409; *ერქვანია თ.*, მესამე პირთა ინტერესების დაცვა წარმომადგენლობაში (საქართველოსა და გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით), ჟურნ. „მართლმსაჯულება და კანონი“, №3(34)12, 37, 38.

⁹⁸ *Bayer W.*, Der Vertrag zugunsten Dritter, Tübingen, 1995, 219.

არაპირდაპირი წარმომადგენლობა, არა მხოლოდ მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულებისაგან, არამედ სსკ-ის 103-ე მუხლის 1-ელი ნაწილით განსაზღვრული წარმომადგენლობისგანაც კი განსხვავდება.¹⁰⁰ ამიტომ მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულებისა და არაპირდაპირი წარმომადგენლობის გამიჯვნა ნაკლებად მნიშვნელოვანია.¹⁰¹

პირდაპირი წარმომადგენლის მეშვეობით დადებული ხელშეკრულების სრული სამართლებრივი შედეგი „სხვა პირებს“ ეხებათ. ამ შემთხვევაში თვით „სხვა პირია“ ხელშეკრულების მხარე. არაპირდაპირი წარმომადგენლობისას წარმოდგენილი არ არის ხელშეკრულების მხარე,¹⁰² სახელშეკრულებო უფლებები მას შემდგომში გადაეცემა. დამოუკიდებელი მოთხოვნით მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებაში კი მესამე პირს მხოლოდ მოთხოვნის ცალკეული უფლებები გააჩნია. შეპირების მიმღები რჩება როგორც დანარჩენ მოთხოვნებზე უფლებამოსილ, ისევე საპასუხო შესრულებაზე ვალდებულ პირად.¹⁰³

4. დასკვნა

მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულება განსხვავდება წარმომადგენლის მეშვეობით დადებული ხელშეკრულებისაგან. თითოეულ შემთხვევაში არსებობს კვეთა მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებაში მონაწილე მესამე პირისა და იმ მესამე პირის უფლებამოსილებებს შორის, რომლის მონაწილეობის გამოც სახელშეკრულებო ურთიერთობა, მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებას ემსგავსება. მაგრამ ძირითად განსხვავებას მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულების ცნების ცალკეულ ელემენტს, მხარეთა ნების გამოვლენის მიზანს, მესამე პირის უფლებამოსილებებსა თუ მონაწილე სუბიექტების ურთიერთობის საფუძვლებს შორის განსხვავება განაპირობებს.

მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულება უნდა გაიმიჯნოს არა ზოგადად წარმომადგენლობის ინსტიტუტისაგან არამედ, წარმომადგენლის მიერ დადებული გარიგებისაგან. მართალია, წარმოდგენილი პირი ხელშეკრულების დადებაში უშუალოდ არ მონაწილეობს, მაგრამ მის ნებას წარმომადგენელი ახორციელებს. მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებაში კი შეპირების მიმღები მესამე პირის ნებას კი არ ახორციელებს, არამედ საკუთარი ნებით ანიჭებს მესამე პირს მოთხოვნის უფლებას და მესამე პირის მიერ ნების გამოვლენა მხოლოდ ცალკეულ შემთხვევაში განიხილება თავის სასარგებლოდ უფლების წარმოშობის წინაპირობად.

წარმომადგენლის მეშვეობით დადებული ხელშეკრულებისა და მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე შესაძლოა, უფლებები წარმოემვას ხელშეკრულების დადებაში უშუალოდ არამონაწილე პირს. მაგრამ მათ შორის განსხვავება ისაა, რომ წარმომადგენელი მოქმედებს სხვისი, ხოლო შეპირების მიმღები – საკუთარი სახელით. განსხვავებით მესამე პირის სა-

⁹⁹ “in der Person des Dritten”, იხ. *Soergel Th., Pfeiffer Th. (Red.), Hadding W.*, BGB, Band 5/3, 13. Aufl., Stuttgart, 2010, §328, Rn. 17, 13.

¹⁰⁰ *კროპჰოლერი ი.*, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარი, *დარჯანია თ., ჭეჭელაშვილი ზ. (თარგმ.)*, ჩაჩანიძე ე., დარჯანია თ., თოთლაძე ლ. (რედ.), თბ., 2014, §164, ველი 4, 80; *ზოიძე ბ.*, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2002, 277; იხ., *ჭანტურია ლ.*, სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი, თბ., 2011, 427-428; *ერქვანია თ.*, მესამე პირთა ინტერესების დაცვა წარმომადგენლობაში (საქართველოსა და გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით), ჟურნ. „მართლმსაჯულება და კანონი“, №3(34) 12, 37.

¹⁰¹ *Looschelders D.*, Schuldrecht, AT, 12. Aufl., München, 2014, §51, Rn. 1152, 409.

¹⁰² იქვე.

¹⁰³ *Gottwald P.*, Münchener Kommentar, Schuldrecht AT, 8., Aufl. München, 2019, §328, Rn. 12, 676-677; OLG Köln, NJW 1978, 896, 897.

სარგებლოდ დადებული ხელშეკრულებისაგან, წარმოდგენილი არის ხელშეკრულების მხარე და შესაბამისად, მის მიმართ ყველა სახელშეკრულებო უფლება-მოვალეობა წარმოიშობა. მესამე პირი კი არასდროს ხდება ხელშეკრულების მხარე. გარიგებისმიერი წარმომადგენლობისას გარიგებიდან გამომდინარე უფლებებიც და მოვალეობებიც წარმოდგენილ პირს წარმოეშობა. მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებაში კი მესამე პირს აქვს მხოლოდ ცალკეული უფლებები, დანარჩენი უფლებები და ასევე, მოვალეობები შეპირების მიმღებს ან შემპირებელს (მოვალე) რჩება.

გარიგების საცილოობის შემთხვევაში, წარმოდგენილი პირი, ისევე როგორც მესამე პირი ვერ სარგებლობს შეცილების უფლებით. წარმომადგენლის მიერ დადებულ გარიგებაში შეცილების უფლების მქონე პირი წარმომადგენელია, ხოლო მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებაში – შეპირების მიმღები. მაგრამ მესამე პირისაგან განსხვავებით, წარმოდგენილ პირს აქვს შეცილების უფლება, თუ მისთვის ცნობილი იყო გარიგების ბათილობის გამომწვევი გარემოებები.

წარმომადგენელსა და წარმოდგენილ პირს შორის წარმოშობილ ურთიერთობას საფუძვლად უდევს მინდობილობის გაცემა, შეპირების მიმღებსა და მესამე პირს შორის ურთიერთობას კი საფუძვლად არ უდევს მესამე პირის მიერ შეპირების მიმღებისათვის უფლებამოსილების მინიჭება.

წარმომადგენლის გარდაცვალება წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების გაუქმების საფუძველია, მესამე პირის სასარგებლოდ დადებულ ხელშეკრულებაში, შესაძლოა სწორედ შეპირების მიმღების გარდაცვალება გახდეს მესამე პირისათვის უფლების წარმოშობის საფუძველი.

არაპირდაპირი წარმომადგენლობა, არა მხოლოდ მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულებისაგან, არამედ სსკ-ის 103-ე მუხლის პირველი ნაწილით განსაზღვრული წარმომადგენლობისგანაც კი განსხვავდება. ამიტომ, მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულებისა და არაპირდაპირი წარმომადგენლობის გამიჯვნა ნაკლებად მნიშვნელოვანია.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი (2019 წლის ოქტომბრის თვის მდგომარეობით), პარლამენტის უწყებანი, 31, 24/07/1977.
2. ბილინგი ჰ., ლუტრინგჰაუსი პ., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის ცალკეული მოთხოვნის საფუძვლების სისტემური ანალიზი, ბრემენი-თბილისი, 2009, 30.
3. ერქვანია თ., მესამე პირთა ინტერესების დაცვა წარმომადგენლობაში (საქართველოსა და გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით), ჟურნ. „მართლმსაჯულება და კანონი“, №3(34)12, 29, 32, 33, 37, 38.
4. ზოიძე ბ., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2002, 196, 276-279, 283, 284, 288.
5. კერესელიძე დ., კერძო სამართლის უზოგადესი სისტემური ცნებები, თბ., 2009, 360, 400-403, 405, 406, 408.
6. კობახიძე ა., სამოქალაქო სამართალი, I, ზოგადი ნაწილი, თბ., 2001, 310.
7. კროპოლერი ი., გერმანიის სამოქალაქო კოდექსის სასწავლო კომენტარი, დარჯანია თ., ჭეჭელაშვილი ზ. (თარგმ.), ჩაჩანიძე ე., დარჯანია თ., თოთლაძე ლ. (რედ.), თბ., 2014, §328, 80, 233, 235.
8. ლეგაშვილი დ., დამოუკიდებელი მოთხოვნით მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულების არსებითი პირობების განსაზღვრის თავისებურებანი, „სამართლის ჟურნალი“, №2, 2016, 104-120.
9. მაჭარაძე მ., ხელშეკრულებიდან გასვლა და ხელშეკრულების მოშლა – განსხვავება და სამართლებრივი შედეგები (საქართველოსა და გერმანიის სამართლის მიხედვით), ქართული სამართლის მიმოხილვა-სპეციალური გამოშვება, თბ., 2008, 126.
10. რუსიაშვილი გ., ალადაშვილი ა., ჭანტურია ლ. (რედ.), საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, თბ., 2019, 277, 292.
11. რუსიაშვილი გ., ჭანტურია ლ. (რედ.), საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2017, 492.
12. ჩაჩავა ს., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის ონლაინკომენტარი, მუხ. 492, ველი 1, 3, 7, <www.gccc.ge> [30.03.2016].

13. ჩაჩავა ს., მოთხოვნების და მოთხოვნის საფუძვლების კონკურენცია კერძო სამართალში, თბ., 2010, 32-35.
14. ცვაიგერტი კ., კოტცი ჰ., შედარებითი სამართალმცოდნეობის შესავალი კერძო სამართლის სფეროში, სუმ-ბათაშვილი ე. (თარგმ.), ნინიძე თ. (რედ.), ტომი II, თბ., 2001, 146.
15. ჭანტურია ლ., სამოქალაქო სამართლის ზოგადი ნაწილი, თბ., 2011, 421, 422, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 434.
16. ჭანტურია ლ., შესავალი საქართველოს სამოქალაქო სამართლის ზოგად ნაწილში, თბ., 2000, 390, 410, 411.
17. ჭანტურია ლ., საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი III, თბ., 2001, 216, 218, 219.
18. ჭეჭელაშვილი ზ., სახელშეკრულებო სამართალი, თბ., 2010, 85.
19. ჯორბენაძე ს., ჭანტურია ლ. (რედ.), საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარი, წიგნი I, თბ., 2017, 592, 593, 600.
20. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამენარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2003 წლის 19 მარტის №3კ-1492-02 განჩინება.
21. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 30 აპრილის №ას-329-313-2013 განჩინება.
22. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 05 სექტემბრის №ას-127-124-2011 განჩინება.
23. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამენარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2006 წლის 27 იანვრის №ას-479-806-05 განჩინება.
24. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციული და სხვა კატეგორიის საქმეთა პალატის 2003 წლის 16 აპრილის №3გ-ად-537-კ-02 გადაწყვეტილება.
25. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამენარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატის 2003 წლის 18 ივნისის №3კ-313-03 გადაწყვეტილება.
26. *Bamberger G., Roth H. Janoschek Ch.*, BGB, 4. Aufl., München, 2019, 2286.
27. *Bayer W.*, Der Vertrag zugunsten Dritter, Tübingen, 1995, 5 ff; 129, 209, 219, 339.
28. *Bettermann K.*, Verpflichtungsermächtigung und Vertrag zu Lasten Dritter, JZ, 1951, 321.
29. *Brox H., Walker W. -D.*, Allgemeines Schuldrecht, 39., Aufl., München, 2015, §32, 377.
30. *Christandl G.*, Der Vertrag zugunsten Dritter im Entwurf für ein neues spanisches Schuldrecht im Spiegel des europäischen Vertragsrechts, ZEuP 2012, 247.
31. *Dniestrzanski S.*, Die Aufträge zugunsten Dritter, Leipzig, 1904, 6, 9, 10, 12, 13, 15, 46-50.
32. *Erman W., Westermann P. (Hrsg.)*, Handkommentar, 14., Aufl., Köln, 2014, 1485.
33. *Gernhuber J.*, Das Schuldverhältnis, Tübingen, 1989, §20 I 3-4, 470.
34. *Gottwald P.*, Münchener Kommentar, 8. Aufl., München, 2019, 676, 677, 680-681.
35. *Graffenried C.*, Schadloshaltung des Dritten in zweivertraglichen Dreiparteienverhältnissen, Diss., Bern, 2019, 91, 98, 99.
36. *Hirtsiefer W.*, Unterschied zwischen echtem und unechtem Vertrag zugunsten Dritter, Diss., Köln, 1935, 2.
37. *Jauernig O., Stadler A.*, BGB, Kommentar, 15. Aufl., München, 2014, 475.
38. *Joussen J.*, Schuldrecht I, Allgemeiner Teil, 3. überarb. Aufl., Stuttgart, 2015, 358. 360.
39. *Joussen J.*, Schuldrecht I, AT, 4. überarb. Aufl., Stuttgart, 2017, 367.
40. *Jürgen H.*, Der echte Vertrag zugunsten Dritter als Rechtsgeschäft zur Übertragung einer Forderung, Münster, 1983, 14-17.
41. *Kötz H.*, Vertragsrecht, 2. Aufl., Tübingen, 2012, 170.
42. *Krauskopf P.*, Der Vertrag zugunsten Dritter, Diss., Freiburg, Schweiz, 2000, 6, 402.
43. *Larenz K.*, Lehrbuch des Schuldrechts, Band I, AT, 14. Aufl., München, 1987, 223.
44. *Looschelders D.*, Schuldrecht, AT, 12. Aufl., München, 2014, 404, 408, 409.
45. *Looschelders D.*, Schuldrecht, AT, 16., neu bearbeit. Aufl., München, 2018, 423.
46. *Looschelders D.*, Schuldrecht, AT, 14. Aufl., München, 2016, 411.
47. *Lübe G.*, Vertragsschutz Dritter und allgemeine Haftungsrecht, Inaugural-Dissertation, Düsseldorf, 1964, 154 ff.
48. *Medicus D., Lorenz S.*, Schuldrecht I, Besonderer Teil, 20., neubearb. Aufl., München, 2012, 410, 411.
49. *Medicus D., Lorenz S.*, Schuldrecht I, AT, 21., neubearb. Aufl., München, 2015, 387.
50. *Palandt O., Grüneberg Ch.*, BGB, 78. Aufl., München, 2019, 565.
51. *Petersen J.*, Die Drittwirkung von Leistungspflichten, Jura, (12), 2013, 1230.

52. *Raab Th.*, Austauschverträge mit Drittbeteiligung, Tübingen, 1999, 37, 38.
53. *Soergel Th., Pfeiffer Th. (Red.), Hadding W.*, BGB, Band 5/3, 13. Aufl., Stuttgart, 2010, 11, 12, 13, 22.
54. *Staudinger J., Löwisch M (Red.)*, BGB, Buch 2, Berlin, 2015, 63, 210, 233, 234, 235, 236.
55. *Schmidt R.*, GBG Allgemeiner Teil, Grundlagen des Zivilrechts Methodik der Fallbearbeitung, 13 Aufl., Hamburg, 2015, 182.
56. *Wall F.*, Das Valutaverhältnis des Vertrags zugunsten Dritter auf den Todesfall – ein Forderungsvermächtnis, Tübingen, 2010, [1], 4; 536 ff.
57. OLG Köln, NJW 1978, 896, 897.
58. *Байгушева Ю. В.*, Представительство по Российскому Гражданскому Праву, Диссертация, Санкт-Петербург, 2015, 117, 118.